

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe an; — trimis cu poșta în laintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri siguratice se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate, se platesc pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 50.

Sibiu, 23/5 Iuliu 1879.

Anulu II.

Cestiunea Evreilor în Romani'a.

IV.

Osebitu de inlesnirea ce Evreii gasescu în Romani'a pentru a'si exercită instinctele lor de fraudă și de rapacitate, ei mai gasescu aci și alte favoruri, de care nici că visau în țier'a lor. Mai pretutindeni, inpositele indirecte ale Statului, accisele comunale și taxele de totu felulu se administră în regia de cătra inpiegatii cei mai incercati, cari se scotu s'eu din anume scoli pepiniere, s'eu dintr'aceaia cari, prin lungi servicie, au datu cele mai neindoehnice probe de capacitate și onestitate. Nici p'ote fi vorba, se se primésca în asemenea servicii, nisce vagabondi că cei ce vinu pe la noi.

Domeniele Statului sunt de asemenea s'eu administrate în regia, s'eu, deca se arendădia, apoi conditiunile coprindeu astfelu de esigentie, astfelu de probe de stagi, de aptitudine speciale și onestitate, în cătu nici acolo Evreii de trépta celoru ce vinu la noi, nu potu a se presentă. Dera chiaru și de s'aru gasi printre ei în stare d'a indeplini aceste conditiuni, totusi nationalii sunt preferati.

Totu de asemenea se urmădia și cu t'ote întreprinderile de ori-ce natura. Cătu pentru întreprinderile de lucrari publice, acésta este inca mai anevoia. Cititi regulamentele cunoscute sub numirea de *Clause si conditiuni generale*, care se observa în Franci'a, și veti vedé deca s'ar poté ispiți pe acolo a se presentă la asemenea adjudecatiuni vr'unulu din Evreii ce inunda în t'ota dio'a biurourile ministeriului lucrariilor publice dela noi, cari mai toti au avutu dejă mai multe întreprinderi terminate cu procese în contra Statului.

Alungati dera dela afacerile publice din tierile Europei, Evreii navelescu la noi, unde le gasescu pe t'ote accesibile, t'ote fiindu puse în adjudecatiune la celu ce dă mai multu. Aci nu se mai intréba nici despre nationalitate, nici despre onestitate, nici despre bune precedente, nici despre cunoscintie speciale. *Cine dă mai multu?! Cine ofere pretiulu celu mai avantajos?! Numai la espirarea contractului se vede că, în realitate, pretiulu celu mai avantajos, a fostu o adeverata ruina.*

În adeveru, Evreulu se presenta la t'ote adjudecatiunile, ofere totu-déuna pretiulu celu mai avantajos și primesce contractulu că și candu ar primi o buna mostenire. Elu este sicuru că, în acea di, si-a facutu averea, că-ci nu se p'ote întemplă de cătu un'a din doue: s'eu că va isbuti, prin coruptiune și alte mijl'oce cunoscute Evreiloru, a profită din acea afacere calcandu conditiunile în detrimentulu lucrariilor contractate; s'eu, la din contra, va parassi lucrarea și va face procesu statului, pe care cu greu ilu p'ote perde. Astfelu, în totu casulu, ese cu profitu. Acésta este ceea-ce ei numescu *anu ghesieft*.

Evreii incurgu dera din t'ote tierile în Romani'a, fiindu că numai aci sunt admisi a face ghesiefturi.

Dera ce dicu eu admisi? Cu rusine trebuie se narturissimu că sunt chiaru preferati Romaniloru.

Voiti o proba despre acésta? Cititi legea din 1865, prin care se declara că *pe viitoru nici o lucrare publica, de ori-ce natura, fia reparatiune s'eu constructiune din nou, nu se va mai face de cătu prin concessiune.*

Acésta vrea se dica atunci, că și asta-di, că nu se va mai contractă de cătu cu straini, fiindu-că Romanii, atunci că și asta-di, nu erau concessionari.

V.

Conclusiunea noastră este dera că, pentru a se opri incursiunea Evreiloru în Romani'a, dupa modificarea constitutiunii precum mai susu s'a disu, ar mai trebui:

I. a se întocmi legi și regulamente de politica generale și locale, relative la fiacare ramura de comerci și de industria;

II. a se adoptă în principiu modulu de admi-

nistratiune în regie, pentru t'ote inpositele indirecte ale statului și pentru t'ote accisele, taxele și veniturile comunale;

III. a se luă dispozițiune de a nu se mai primi, la adjudecatiile publice, de ori-ce natura, de cătu numai Romani, spre a se evită prin acésta și dificultatile care nascu obicnuitu din amesteculu auctoritatiloru consulare în acele afaceri;

IV. a se reduce numerulu carciuniloru prin comunele rurale și, spre a se evită abususulu la care ar poté dá locu restringerea concurentiei, a se caută în regie pe séma comunei;

V. a se luă mesuri pentru a se preveni navalirea vagabondiloru straini, lipsiti de ori-ce mijl'oce de esistenta.

Avemu o generatiune juna și capabila, care mane-poimane va fi chieamata a gubernă acésta țiera: pentru ce n'ar incepe ea de pe acum a isi pregati uneltele de gubernare, pentru ce n'ar studiă de pe acum mijl'ocelu cele mai eficace pentru apărarea nationalitatii noastre în contra invasiunii strainiloru?

Se speramu că acele lucrari și materiale sunt dejă în cart'one și că nu astépta de cătu ór'a candu voru fi puse în aplicare.

(„Revist'a Sciintifica.”)

P. Donici.

Mórtea fiului lui Napoleon III.

T'ote diarele din lume se ocupa de tragic'a mórte a junelui principe Napoleon-Eugene, fiulu aceluia care odin'ora eră atatu de mare și de gloriificatu.

Amenunte despre acestu evenimentu, de o însemnatate politica atātu de mare pentru Franci'a, gasimu în descrierea pe care o face unu martoru ocularu alu mortiei principelui Napoleon, capitanulu Carey. Éca ce dice acestu oficiaru englesu:

În diminiția de 1 Iuniu plecaramu calari, eu Napoleon și o escorta de siése cavaleristi, dela cartierulu generalu alu lordului Chelmsford, și inaintaramu vre-o optu mile spre a fixă și schitiă situatiunea viit'orei tabere. Sosindu la locululu alesu pentru campare, la 3 ore d. a., descalcaramu și ne asiediarumu pe campia, pe care nu se vedea nici urma de omu.

Dupa ce trup'a se odihni că o óra și nu zari pe inamicu, Napoleon dete ordinu de plecare. În acelasi momentu capitanulu Carey dise că vede printre érb'a cea înalta capete de Zulusi. Principele dise si densulu: „Si eu îi vedu!” De odata resuna o salva de focuri de puscă din partea în care se aflau Zulusi ascunsi în érb'a, cari navalira îndata cu sulitielu lor. Toti ne aruncaramu pe cai și plecaramu în galopu spre o prapastia, care eră la o departare de 200 yardi. Acolo ajunsera Carey și cinci ómeni din escorta, toti neatinsi, inse principele și doi ómeni din escorta lipseau. Calulu lui Napoleon sosi în galopu langa trupa, pe candu acésta se reintórcea. Pe séra ei intalnira pe generalulu Wood cu o escorta. Uitandu-se cu unu ochianu, zarira în departare, cam la 7 mile, vre-o trei-dieci de Zulusi, cari se retrageau, manandu d'inainte-le trei cai.

În diminiția de 2 Iuniu, generalulu-maresialu pleca cu siése escadrone de cavalerie spre locul unde se intemplasera cele relatate. La 9 ore ei gasira cadavrulu lui Napoleon despoiatu, aprópe de prapastia. Nu i-se lasase de catu unu lantioru cu unu medalionu, în care se află o bucla de peru și unu chipu alu Madonei și care eră atarnatu la gátu. Aprópe de cadavru eră unu pintene și unu ciorapu. Corpulu principelui avea 18 inpuseturi de sulitie (assagais); unele din ele intrasera pe la spate și esisera prin peptu astu-felu că corpulu eră cu deseversire gauritu. O sulitia petrunsesse prin ochiulu stangiu; cu t'ote acestea, trasurile fetiei sale erau linistite și de locu desfigurate.

T'ote inprejurarile dovedeau, că principele voiă tocmai se incalcece, candu siéua se rupse, ceea ce facu pe calu se se speria și se ilu trantésca. Apoi

elu incerca se fuga și fugi pana aprópe de prapastia fú ajunsu de Zulusi și omoritu. Doui ómeni din escorta zaceau morti langa elu. Principele fú invelitu într'o patura, pusu pe unu brancardu formatu din lanci și dusu în tabera. T'ota divisiunea esise în parada.

Înca și mai înainte principele se aretase în mai multe renduri curagiosu și mai facuse o recunoscere, fara a intalni pe inamicu. Generalulu voi se oprésca pe principe dela acésta recunoscere, inse elu surise și starui se mérga, de órece facuse mai multe espeditiuni, fara se i-se întemple ceva. Principele eră iubitulu de armata. T'ota taber'a jalesce și blamésa pe generalu că n'a opritu cu totu din-adinsulu pe principe de a luă parte la recunoscere. Loculu unde s'a întemplatu desastrulu e langa riulu Itiotiozi.

Chiselhurst e în doliulu celu mai mare. Ferestrele suntu cernite și pretutindeni domnesce tacere mormentala. T'ota dio'a au sositu acolo visite de condolentia; ceea dintaiu a fostu a baronesei Burdett-Coutts; apoi venirea lordului Sydney, ministrulu Smith, ambasadorulu Bülow, sute de aristocrati englesi și francesi, precum și diaristi. Principele și principes'a de Wales tramisera delegati speciali; regin'a tramise o telegrama de condolentia fórte simtitoare. Locuitorii din Chiselhurst se inscrisesera toti într'unu registru. Ambasad'a francesa primesce sute de telegrame cu destinatiune pentru Chiselhurst. Ducele de Bassano avú insarcinarea de a comunică ex-imperatesei trist'a veste. Peste nópte sosise dejă o depesia care indică nefericirea; imperatésa, înspaimentata grozavu, crediu că scrierea se refere la bóla principelui și se otari a plecă îndata la Afric'a. În diminiția următoare se ascunsera t'ote diarele pana la sosirea lordului Sydney, care comunica imperatesei trist'a scire. Ea fú pregatita treptatu. Bassano și cu Sydney isi inpartira trist'a sarcina. Imperatésa se gandi și acum numai la hóla principelui și strigá că voiesce se plece îndata la fiulu ei, dér' Bassano dise atunci: „E prea tardiu, dómnă.” Imperatésa incepú a plange și strigá: „*Mon fils, mon pauvre fils!*” Dupa aceia, cadiu lesinata pe unu fotoliu. Ea remase asia mai t'ota dioa, fara cunoscintia și fara nutrimentu. Parintele Goddard e singurulu care are intrare la densa. Dorerea ei, dice acesta, e fara margini; ea nu p'ote fi consolata. Nenumerate telegrame sosescu necontentitu dela monarhi, dela Academia din Woolwich — unde principele isi facuse studiele militare — și dela ambasad'a francesa.

E curiosu că servitorulu principelui, avendu o presimtire, luase cu densulu, înainte de plecare, materiale pentru inbalsamare.

Transilvani'a.

Nr. 114—1879.

Convocare.

În virtutea §-lui 21 din statutele Asociatiunei transilvane și, conformu conclusului luat de adunarea generala din anulu trecut in siedinti'a dela 5 Augustu Nr. XXXII în Simleu, adunarea generala pentru anulu curentu, prin acésta, se convóca în orasiulu Sighisior'a pe diu'a de 3 Augustu c. n. 1879.

Ceea ce se aduce la cunoscintia publica invitandu pe toti membrii Asociatiunei a luă parte în numeru cătu se p'ote mai mare la siedintiele acelei adunari.

Dela presidiulu comitetului Asociatiune transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu.

Sibiu în 30 Iuniu 1879.

Program'a

pentru siedintiele adunarei generale ordinare a XVIII a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu, ce se voru tiené la 3 și 4 Aug. a. c. în orasiulu Sighisior'a.

Siedieti'a I. în 3 Augustu.

1. Dupa terminarea servitiului avinu se va deschide siedinti'a la 9 ore din di.

2. Alegerea de 3 secretari ad hoc pentru redactarea proceselor verbale.

3. Raportul comitetului asociatiunii despre afacerile din anul 1878/9.

4. Raportul cassariului despre starea fondului asociatiunii si a fondului academiei.

5. Raportul bibliotecariului despre starea bibliotecii asociatiunii.

6. Alegerea unei comisiuni de 3 membri pentru revederea si esaminarea fondurilor si ratiociniului pe anul trecut 1878/9.

7. Alegerea unei comisiuni de 3 membri pentru incassare de taxe dela membri vechi si inscrierea de membri noi dinpreuna cu tax'a raspunsă de acestia.

8. Alegerea unei comisiuni de 5 membri pentru a esamina budgetul asociatiunii prezentat de comitetu pe anul 1879/80, si a veni cu opiniunile sale in sedinti'a urmatore.

9. Alegerea unei comisiuni de 5 membri pentru propuneri.

10. Cetirea disertatiunilor, ce se voru fi prezentat din bunu timpu la presidiu.

Siedinti'a II in 4 Augustu.

1. Verificarea procesului verbalu alu siedintiei precedente.

2. Raporturile comisiunilor numite in siedinti'a precedentă.

3. Continuarea cetirei disertatiunilor.

4. Defigerea locului si timpului pentru intrunirea asociatiunii la anul viitoriu.

5. Alegerea unei comisiuni pentru verificarea procesului verbalu alu siedintiei ultime.

6. Inchiderea siedintielor adunarei generale.

Din siedinti'a comitetului asociatiunii transilvane.

Sibiu in 30 Iunie 1879.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatului Alesandru Romanu, tinutu in siedinti'a dela 1 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare si fine.)

Inca numai unui deputatu mai vreau a-i dá tributulu meu de multumita; a face acésta este pentru mine o placuta datorinta. Acesta este Lud. Mocsáry st. condeputatu din a carui discursu vorbesce convingerea, iubirea de patrie si crutiarea fatia cu diversele nationalitati; si care a avutu barbati'a de a vorbi pentru dreptate, pe langa tota presiunea, deprinsa la noi in diaristica si pe langa tóte ca partid'a sa proprie a vorbitu in contra.

Inaintea mea atata este de superioru, catu este superióra mintea fatia cu pasiunea. Mi-a placutu fórte multu, pentru ca, vedindu ca totusi s'a aflatu in cas'a acésta, celu putinu unu deputatu magiaru, care a indrasnitu a lupta contra torentului, a desaprobá pe fatia nedreptatea si fortiarea ce se intentionédia a se comite si asia a spune natuinei magiare unu cuventu cum nu s'a auditu pana acum in cas'a acésta; incepu a sperá ca va avea urmatori, eu me ineredu pe deplinu in mintea cea mai tréza a natiunei magiare si asia credu, ca discursulu lui va face propaganda. Primésca dara multumit'a mea. Totu asia trebuie se amintescu, ca dela presidentulu acestei case am auditu unu cuventu cum n'am mai avutu ocaziune a audi in cas'a acésta, atragendu-ne atentiunea, cu deosebire a acelora, cari voru vorbi pentru proiectu, se vorbesca cu linisce: acésta este o astfelu de nepartinire, astfelu de nobilitate de ánima, in catu nu potu a nu mi esprimá multumit'orea mea recunoscintia pe fatia.

Dupa aceste voui spune pe scurtu pentru ce nu primescu eu proiectulu de lege. (*Saudimu.*)

Inainte de tóte este punctulu de vedere pedagogicu, la care au reflectatu mai multi deputati. Nu invidiediu laud'a ce se cuvine redactorului proiectului pentru descoperirea, ca tocma scótele populare sunt chiermate ca in trensele se se invetie limb'a. Daca ar fi acésta chiermarea scótelor populare atunci ar trebui a se introduce limbile vechi classice, limb'a gréca si latina, limb'a francédia si alte limbi culte. Copiii cari in timpulu de érna abia mubla trei patru luni la scóla, var'a, in cele mai multe casuri nu umbla, daca voru invetiá limb'a magiara una, se dicemu dóue, pana in trei óre pe septemana, candu se intorc la plugu uita totu ce au invetiatu si tóta osteníl'a devine zadarnica, dar' acésta inca nu e mare reu. Reulu celu mai mare este, ca timpulu acela nu l'au potutu folosi se invetie ceva in limb'a loru si asia remanu in ignorantia. Eu nu vedu folosu practiculu in invetiarea limbei magiare in scótele populare. S'a disu, ca copiii voru avea ocaziune se vorbesca cu cineva pentru ca acolo voru fi cum a disu st. condeputatu Madarasz, la fia-care scaunu solgabiraescu, functionarii statului. Din parte-mi nu me magulescu cu aceea, ca copilulu, care se întorce din scóla populara la córnelu plugului nu va uita ungrésc'a, dar' nici cu aceea, ca elu se va preumblá in a siés'a comuna pentru ca se vorbesca cu d. solgabiréu ungréscu.

Privitoriu la sórtea invetiatorilor proiectulu contine o reala confiscare de dreptu. Pentru ca dreptulu ce si l'au castigatu bona fide, ca pe bas'a diplomelor se instruedie, preste patru ani se perde. (Ref. nu stá

in lege). Stá in § 3. Limb'a nu se póte invetiá in chipulu acesta. Invetiatoriulu, care are unu salariu de 40-50 fl. si pe acesta ilu incassédia cu destulu necasu nu póte merge la cetate se invetie ungréscu. A constringe inse la acésta pe langa perderea oficiului, si pe candu elu pe langa multe lipse abia e in stare a si sustinea famili'a se mai chiertue deosebitu mai multe luni in vr'o cativa ani, e mai multu de catu crudelitate.

Mi-am spusu parerile in privinti'a legalitatii si autonomiei bisericesci mai nainte candu am reflectatu antevorbitorilor mei. Dar' pe ce punu pondulu celu mai mare este punctulu de vedere politicu. Daca me gandescu la posomoritul rolu, ce'lu jóca monarchi'a nóstra de unu timpu inócóe, ca'i lipsesce independenti'a cuviinciósa unei póteri mari si prin urmare i lipsesce ori ce initiativa si intr'aceea isi séca poterile, ca isi asigura cu lingusiri amicitii'a celor doue tieri nordice si intre politicile cele pline de valuri, candu se lipsece de unulu candu de altulu; pe sine se tñe potere nordica, pe candu nici positiunea geografica, nici misiunea politica nu o califica de atare, atunci nu intielegu in adeveru politic'a, care prin astfelu de proiectu de lege prin nóue neintielegeri si neindestuliri póte numai slabi monarchi'a si de altmintrelea nu prea inpunetóre in afara.

Noi suntemu statu de popóra, Völkerstaat. Numai pe o astfelu de basa se póte organisá monarchi'a statornicu. Nu se póte organisá pe bas'a acésta, trebuie se incetédie; indata ce va incetá caus'a esistentiei si ea va incetá. Acele doue poteru, in a caroru rociu de aliantia se afla monarchi'a nóstra si cari póte ne sunt uncii inamici, considera pe Austri'a dreptu obiectu de compensatiune. (Oho!) Cá se nu o considere astfelu e de lipsa de conlucrarea tuturor popóraloru, pentru ca se póta cu succesu resistá tuturor pericolelor, caroru eventualu va fi espusa.

Fia-care epoca isi are ideile sale. A fostu a religiunei, dar' lupt'a n'a incetatu pana religiunea nu si-a eluptatu libertatea.

Acum domnesce ide'a nationalitatii, si scimu ce potere are in presentu. Ide'a nationalitatii a creatu Itali'a unita si puternic'a Germanie; ide'a nationalitatii a darimatu inaintea ochilor nostri unu imperiu si in epoc'a acésta venim inaintea casei cu proiecte ce contñu astfelu de inspiratiuni bolnave? D-loru asta e stare bolnaviciósa, la care este aplicabilu proverbulu romanu: *Cetatea arde si betran'a se péptena.*

Nu me magulescu cu speranti'a, ca voui potea convinge pre cineva din casa, sau chiar' maioritátea, n'au fostu acesta scopulu discursului meu, pentru ca ar fi lucru indiesertu a luptá contra prejudetului. Am trebuitu se vorbescu: *„ut salvem animam meam.“*

Mie nu'mi e frica de amenintariile cu care prin acestu proiectu se amenintia Romanii, de magiarisare, imi este frica inse de amaraciunea ce se va nasce peste patru ani, de silia si de nefinitulu siru alu vécasiuniloru.

Romanii invatia cu bucurie ungréscu, ei inse invatia limb'a cu atátu mai bine atunci, candu nu sunt siliti, de altmintrelea fia-care actiune nasce reactiune. Reactiunea carea a culminatu in tristele evenimente de la 1848 a fostu productulu unei asemenea actiuni. Atunci a resunatu tare cuventulu „Camarilla“. Se stérimu dintre noi camarilla, pentru ca daca este intre noi si lucr'a, póte veni unu timpu, candu ap'a se va maná la mór'a altei camarille, pe care o intrebuintédia dreptu arma precum a mai intrebuintiatu-o si me temu ca daca se primescu proiectulu acesta se voru cóce in scurtu timpu posomorite póme, me mai temu, presimtirea unei prorocie sinistre 'mi-o sioptesce, ca pómele acestui proiectu nenorocitu se voru cóce de odata cu pómele amare ale ecuivalenteloru pómeloru din proiectu.

Daca nu me insielu — la contrariu nici ca me gandescu — proiectulu acesta judecandu dupa antecedentii, va fi primitu in cas'a deputatiloru cu mare maioritáte; mai este cas'a magnatiloru, care ca *corpus maturum* cu misiunea ei moderatóre póte va inpedecá ridicarea acestui proiectu la valóre de lege.

Daca nu se va intemplá nici acésta mai remane o radia de sperantia: Maiestatea Sa regele, care candu a restauratu constitutiunea a anuntiatu pe fatia aceste cuvinte mari: *„Pace vreau intre popórale mele.“* Speru ca Maiestatea Sa regele, in poterea dreptulu seu de gratie va abate dela nationalitati sarcin'a pedepsitóre si nemeritata ce se intentionédia a li se in pune.

Acestu feliu de sperantia ilu permite si inpregiurarea, ca de óre-ce in jumetatea de dincolo a monarchiei sau in Reichsrath, la plansoriile Cehiloru, Poloniloru, Italianiloru tirolieni tocma in dilele aceste in caus'a limbei, li s'a datu din partea ministrului respectivu respunsu liniscitoriu, ca pentru incetarea gravaminelor si pana acum s'a facutu multu, in viitoriu inse se voru luá mesuri si mai puternice, nu credu ca la noi se se faca tocma contrariulu.

Intr'aceea tóte sunt cu potintia, dar' daca proiectulu acesta va deveni lege 'mi e téma, ca poporulu romanu, desperandu de viitorulu seu, va veni la convingerea, ca in patri'a acésta precum in trecutu cu deosebire in timpulu principiloru protestanti in Transilvani'a, asia si in viitoriu va fi persecutatu, apesatu dara nici odata fericitu. *Tantum ambitio potuit suadere malorum.*

Me voui rugá lui Domnedieu se abata pericolulu ce apare dinaintea ochiloru spiritului meu dela patri'a mea si dela locutorii din trena. Dupa aceste am onórea, a pune pe més'a casei deputatiloru urmatóre motiune: „Avendu in vedere ca dreptulu de intindere alu limbei magiare este regulatu de ajunsu prin articolulu XLIV din 1868 si ca pentru punctulu de vedere alu invetiarei ei a ingrigitu art. XXXVIII din acelasu anu, cas'a deputatiloru punendu la o parte proiectulu de sub Nr. 118 res. 145, trece la ordinea dilei.“

Dupa „Telegr. romanu.“

Romania.

Adunarea Deputatiloru.

In siedinti'a din 11 Iunie st. v. s'au rostitu mai multe cuventari escelente. Regretamu prea multu, ca spatiulu marginitu de care dispunemu nu ne permite a le reproduce pe tóte. Pentru ca totusi cetitorii nostri se si faca o ideia despre inportantele desbateri ce decurgu in parlamentulu romanu, vomu reproduce aci discursulu d. ministru-presiedinte asia precum ilu aflamu resumatu in „Romanulu“ de Joiu 14 Iunie st. v.

— D. I. C. Bratianu, presiedinte alu consiliulu, se intréba la ce servescu tieri tóte aceste lupte de partida si dice, ca erá aprópe otaritu se nu respundia nici unu cuventu. D-sa credea ca se voru pune la o parte tóte pasiunile pana dupa resolvarea cestiunii israelite si ca nu se va desvoltá ur'a intre unii si altii tocmai in fatia unei cestiuni care interesédia pe toti si pentru acarei resolvare toti Romanii aru trebui se fia uniti.

Respundiendu d-lui Vernescu la acusatziunea ca d-sa s'ar fi amestecatu in alegeri, recomandandu amiciloru d-sale politici se nu combata pe copiii de partida din opositiune, d. primu-ministru dice:

Candu s'a disolvatu Camer'a trecuta, eu m'amu suitu la tribuna si am spusu care erá situatiunea nóstra, care sunt pericolele la care suntemu espusi, si am facutu apelu la toti, si mai alesu la maioritáte, dicédu: aci nu este vorba de o cestiune dela care atárna viitorulu nostru; prin urmare, este bine se nu ne luptamu cu inversiunare in alegeri, fiindu ca asemenea lupte aru fi de natura a escitá ura si vrajmasia intre noi si nu ar fi bine ca in o Camera de revisuire se vina mandatarii atátu de desbinati intre densii. Am disu amiciloru mei politici ca, acolo unde voru vedé ca au de adversari persóne care se aiba multi aderenti pentru densele, se nu se mai lupte a si pune candidatur'a, pentru ca acca lupta ar fi prea crancena si n'ar produce de catu animositati. Acésta am disu-o, d-loru, pentru ca voiamu ca in Camerele de revisuire se se védia de tíera, catu si de strainetate, ca au luat parte la acésta mare cestiune toti ómenii cei mai eminenti din tíera, cari si-au facutu unu nume si in Europ'a. Am disu ca pe d. Vernescu, care este liberalu, si cu tóte acestea imi face viét'i'a mai amara de catu toti, inse asiu dori se'lu vedu in Camer'a de revisuire, si, totu astfelu ca pe d-lui, am numitu mai multi dintre barbati insemnati cari erau atunci fatia, fia din partid'a liberala, fia din opositiune.

Apoi, d-loru, dela cuvintele acestea pana la incriminatiunile ce'mi face d. Vernescu, ca adica eu am indicatu persónele care trebuiescu alese si ca am disu mai dinainte ca am se me amestecu in alegeri, este o distantia atátu de mare, in catu se póte vedé de ori-cine, fara multa osteníla, mesur'a adeverului.

D. N. Ionescu l'a acusatú ca s'a dusu in Moldov'a ca se faca ingerintia. D-sa s'a dusu in Moldov'a ca se si implinesca o datorita sacra, ca-ci multi din Moldoveni si chiaru din amicii d-lui Eraclide, i-au disu: „Avemu se mergemu pana la sange!“ S'au dusu unii la M. S. Domnitoriulu si i-au disu: „Va curge sange; Moldov'a se va desparti!“ (murmure).

Asia, d-loru, dice d-sa, mai inainte de a plecá la Iasi, am primitu chiaru depesie ca se nu mergu acolo, ca-ci nu se scie ce se va intemplá. Nu numescu alte nume proprii, dera faptulu este ca se respandise o mare ingrijire despre starea spiritoriloru in Moldov'a. Ei bine, d-loru, nu erá óre de datorita mea, candu se dicea, ca Moldov'a este in situatiunea aceea, ca eu, ministru de interne, eu presiedintele consiliulu, care amu respunderea situatiunii, se me ducu se me incredintiez ce este in Moldov'a, inainte de a se duce Domnitoriulu, si se iau ori ce mesuri va fi de trebuintia, ca se nu se turbure liniscea publica? Si facu apelu la toti Moldovenii, si din opositiune si din maioritáte si din ori-ce nuantie voru fi, se spuie deca nu am tinutu acelasu limbagiu pretutindeni si la toti. Am disu ca cea mai mica turburare astadi, unu firu de peru deca s'ar derangia in capulu cui-va, ar fi unu pericolu pentru Romania, si ni s'ar face o situatiune care ar poté fi desavantagiósa pentru noi. De aceea, datorita mea ca ministru de interne este ca se iau tóte mesurile se nu se turbure liniscea publica. Eu sunt datoru se observu se nu se intemple disordine, si le-am adaogatu ca, in catu privesce alegerile, acésta nu me privesce pe mine. Se vina unulu singuru se spuie ca am tinutu altu limbagiu.

D. C. Racovitia. Asia este.

D. presiedinte alu consiliulu. Nu me adresezu

la d-ta, d-le Racovitia, că-ci d-ta imi esti amicu d-éra; me adresezu la d. Agarici, la d. Braescu si la toti acei cu cari am vorbitu in Moldova.

Din fericire am constatat că acei cari respandiseră acele ingrijiri mersesera pentru interesulu loru personalu până a calomniâ Moldov'a (aplaose prelungite): fiindu că nicairi nu am gasitu cea mai mica intentiune de turburare si nu am fostu nevoitu nicairi se iau nici o mesura.

Se vina onor. d. Agarici, se vina onor. d. Braescu, se vina onor. d. Marzescu, cu cari am avutu onóra se vorbescu, se spuna ce limbăgiu am tinutu. Si nu pôte onor. d. N. Ionescu se'mi contesteze dreptulu ce am in tiér'a mea, si pe care mi'lu dă si positiunea ce circumstantiele mi-au creatu, că se dau si eu unu consiliu Romaniloru, asia cum mi-amu permis se dau fostiloru deputati si fostiloru senatori candu ne-amu despartitu, consiliu care consista in rugaciunea ce le facemu de-a fi uniti cu totii, de-a nu ne pune in lupta unii contra altora, si, acolo unde am avutu câte unu amicu care m'a ascultat, se spuna in fric'a lui Domnedieu d-éra am avutu vre-unu candidat, se mi'lu tintuiti in frunte. (Aplaose prelungite). Se spuna acésta, nu onor. d. Teriachiu care imi este amicu dela 1848, d-éra se spuna d. Agarici, se spuna d. Braescu, care nu a fostu nici-odata amicul meu politicu.

Eu n'am facutu nici o machinatiune, si nu credu că insusi onor. d. Ionescu me socotesce capabilu de acele machinatiuni ce mi-a atribuitu. Déca nasiu fi avutu unu caracteru lealu si sinceru, nu asiu fi ajunsu in positiunea in care sunt, pentru că eu nu sunt crescutu pe treptele palatului, nici nu am talentulu d. Ionescu, ci numai prin caracterulu meu lealu si prin lupta necurmata că se dobandimu ceea ce avemu astadi, am ajunsu unde sunt. (Aplaose.) N'are d-éra nimeni dreptulu se se cerce a face pe lume se crédia că, la finele carierei mele, am se'mi strivescu nu numai trecutul meu, d-éra totu edificiulu acela care e cimentatu cu sudóra, cu sangele si cu ósele nóstre. (Aplaose).

S'a vorbitu de d. Mortiumu. Déra óre d. Mortiumu erá instrumentulu d-sale, amicul d-sale politicu? D-sa nici cunoscea bine pe Mortiunescu până mai alalta-ieri, candu i-a vedutu in Senatu; d-éra sciá că sunt ómeni cu influentia in doue districte, care se bucura de increderea cetatieniloru si care s'au alesu prin meritele lor si prin propriile lor mijloce si in Senatu si in Camera, chiaru in contra băteleru de subt regimulu trecut.

D-sa n'a destituitu pe nimeni si nici n'a tramisu companii de armata. In adevéru, au fostu perfecti cari i-au cerutu se tramita o compania pentru mantinerea liniscei; inse colegulu d-sale dela resbelu este aci, se spuna d-éra a incuviintiatu acésta cerere; a disu: nu, nu tramiteti nici pecioru de soldatu, fiindu-că are se se dica că amu facutu ingerintie in alegeri.

D. ministru de resbelu a datu ordinu comandantulu de divisiune se se duca la fati'a locului si se védia d-éra este asia, si d-sa si-ar fi potutu dice: „de óre-ce mi se cere se se tramita o compania, fiindu-că eu sunt respundietoru de ordinea publica, ar trebui se le satisfac cererea“; cu tóte acestea am refusat, ori-unde mi s'a cerutu poterea armata.

O voce. Déra nu a fostu d. Rosnovanu cu o campania?

D. presiedinte alu consiliulu. Apoi pe d. Rosnovanu si pe d. Logadi erá se i tramitu cá se imi faca alegeri placute mie? (Aplaose, ilaritate).

O compania se intorcea din Dobrogea si s'a opritu se se odihnésca in Dorohoiu; si indata a datu ordine cá se ésa afara din orasiu. Apoi, venirea acestei companii séména cu dragonadele regimulu trecut, care se faceau inaintea alegieriloru, preamblandu-se armat'a pe ulitie? (aplaose.) Se ni se arate unu singuru casu unde s'a facutu usu de poterea armata.

I-au venitu depesi că sunt pompierii in jurulu primariei, si anu constatat că pompierii erau in casarm'a lor, fiindu că acolo le erá casarm'a.

D. Vernescu, cu spiritulu seu satiricu, a voitu se probeze că opiniunea s'a pronunsiatu in contra d-lui ministru de finantie, pentru că n'a fostu alesu. Face inse apelu la d. Pruncu, se spuna d-éra d. Sturdza n'ar fi potutu se se aléga cu unanimitate la col. II de Romanu.

D. Pruncu. Asia este.

D. presiedinte alu consiliulu. Candu s'a auditu că d. Sturdza nu s'a alesu, indata a venitu scirea că 5, 6 colegii s'au oferitu se-lu aléga; d-éra d-sa n'a voitu se-si puna candidatur'a in mai multe colegii.

D-sa insusi nu si-a pusu candidatura de cătu intr'unu singuru districtu. Eu nu sunt din acei ómeni, dice d-sa, cari n'au caditu nici-odata; eu am caditu de multe ori si chiaru in puscaria dela 1848 si până astadi (aplaose).

Dupa ce mai respunde la câte-va acuzari ale d-lui Ionescu si ale altora, d-sa róga se nu se propuna respingerea paragrafulu din adresa in care se dice că alegerile s'au facutu in linisce si libertate, că-ci acésta adresa va afá resunetu si in strainetate si n'ar fi in interesulu tieri cá Europ'a se crédia, că acésta Camera este fructulu ilegatiu si alu coruptiunii — lucruri pe cari nimeni in tiéra nu le va crede, d-éra care potu amagi strainetatea.

Atunci ce valóre ar avé verdictulu d-v. in cestiunea Evreiloru in fati'a Europei? Că-ci, ce va dice Europ'a cand noi in fati'a pericolulu ne mancamu intre noi si facemu din o cestiune nationala o cestiune de partida? Nu damu óre arme puternice in contra nóstra? Si apoi, mai vorbiti de instinctu de conservatiune! Déra, d-éra aveti acelu instinctu, atunci se facemu ceea ce facu Israelitii, se fimu uniti, éra nu se fimu inaspriti unii in contra altora, că-ci altfelu faceti mai multu de cătu o gresiéla, faceti o crima.

Terminandu, d-sa apelédia către toti se faca acestu sacrificiu pentru tiéra: de-a lasá cért'a celu putinu pentru vre-o 20 de dile séu d-éra nu se vina d-nii din opositie la gubernu si d-sa ia angajamentulu de-a nu se deslipi de d-loru in solutiunea cestiunii israélite.

Se facemu acésta, dice d-sa, că-ci avemu o mare respundere inaintea tieri d-éra nu ne unimu si d-éra nu vomu lucră cu intielepciune, cu devotamentu si chiaru cu barbatia, că se nu damu locu intrigeloru si se ne facemu cá situatiunea in afara se se complice si in intru se devina astfelu in cătu tiéra se ne blesteme in urma pentru totu-déuna (aplaose prelungite).

Respingerea deputatulu colegiulu alu IV-lea din Jalomitia.

In siedinti'a camerei dela 14 ale curentei a fostu la ordinea dilei desbaterea alegerei contestate a d-lui Aureliu Comanescu, (recte Chicea Comanu).

Comisiunea judiciara insarcinata de camera, pentru a esamina contestatiile ivite contra acestei alegeri, a alesu de raportoru pe d. Gr. Triandafilu, care prin raportulu seu cititu in aceesi siedintia a camerei si reprodusu prin „Monitorulu oficialu“ Nr. 135 constata că:

1. D. Aureliu Comanescu intr'adeveru, a purtat numele de Chicea Comanu si a fostu, — notaru alu comunei Cacov'a din Transilvani'a.

2. Că in anulu 1872, d-nu Chicea Comanu, cu numele schimbatu de Aureliu Comanescu, a fostu urmaritu de gubernulu austro-ungaru pentru fapte de abusu de incredere, escrocherie si falsu in acte private.

3. Că in urm'a refusulu din partea gubernulu romanu de a liberá pe urmaritulu, fiind-că devenise patriotu si mare cetatienu, gubernulu austro-ungaru a tramisu dosarulu instructiei infintiate contra lui Chicea Comanu, actualulu Aureliu Comanescu, spre a fi judecatu de instantiele judecătoresci romane.

4. Că, pentru nefericirea dlui Comanescu, faptele ce se inputa nu au fostu esaminate pentru a se stabili judecătorese, d-éra au séu nu vre-o valóre; — că-ci judecatorulu de instructie, insarcinatu cu cercetarea afacerii, a declarat că nu este casu de urmarire, pe bas'a dispositiiloru art. 4 din codulu penalu dupa care numai crimele comise de unu romanu in tiéra straina, facu passibilu de urmarire, pe romanulu intorsu in tiéra; infractiile acelea pentru cari erá urmaritu d. Comanescu, fiindu delictu dupa legile nóstre, judecatorulu nu le a mai examinat, marginindu-se a emite ordonanti'a de achitare.

Dupa acestea, d. raportoru intra in analis'a fapteloru ce se inputa dlui Comanescu, si luandu de basa justificarile si negatiunile simple ale dlui doctoru in dreptu Aureliu Comanescu dice, că nu se pôte pronunsiá contra alegerei acestui faimosu deputatu, de óre-ce..... lipsescu elementele, informatiile, probele etc. etc.

In ceea ce priveste alte doue fapte de escrocherie comise in Romani'a de candu devenise cetatienu romanu, care si ele au fostu sujetulu contestatiei, — onorabilulu d. raportoru nu dice de catu acésta:

In privinti'a scrisorei tramisa la Seliste in Transilvani'a, declarata, copriindinea vre-o 3,000 florini, pe candu in realitate nu contiinea de catu petece de charthie alba, pentru acestu faptu a fostu judecatu d. Comanescu de tribunalulu corectionalu de Ilfov: si a fostu achitatu. (???)

Éra in ceea ce priveste o plangere de escrocherie din lun'a trecuta la parchetulu de Ilfov, din partea unoru inpricinati, alu caroru advocatu a fostu d. Comanescu, pentru care parchetulu a si cerutu ministerulu justitiei, cá elu sa ceara camerei autorizatiunea pentru a-lu urmari, ministerulu justitiei dela care comisiunea a cerutu copie dupa acea reclamatie, — a respunsu, că esista o asemenea denunciare, *insa că la verificarea fapteloru continute intr'ensa nu se pôte sci pana la ce punctu sunt esacte, si că ast-felu nu potu fi considerate de catu cá neadvenite.*

Si dupa acestea onorabilulu d. raportoru Triandafilu conchide, că comisiunea este pentru validarea alegerei dlui Comanescu.

Dupa cum se vede din chiaru raportulu acestei comisii, patriotulu nostru introdusu in tiéra de contra banda, nu numai că nu e spalatu de nici o fapta pentru care a fostu urmaritu de catra autoritatile austro-ungare, daru densulu continuu a mai fostu datu judecatiei si in tiéra pentru escrocherie si chiaru acum e actionatu de nisce clienti ai lui totu pentru escrocherie; — insa ministru de justitie insusindu-si rolulu procurorulu sustine, că reclamati'a pagubasiloru nu e destulu de fundata.

Nici unu cuventu in sa nu se vede in raportulu comisiei asupra acuzatiei pentru desertare, dupa cum se vede precisu din adresa oficiala a ambasadei austro-ungare; — nici unu cuventu asupra schimbareii ilegale de nume; — nici unu cuventu asupra actelor de stare civila pe care le a prezentatu d. Chicea Comanu candu a cerutu naturalisatia; — si nici unu cuventu asupra titlulu de doctoru in dreptu, pe care d. Comanescu l'a cumperatu dela comissionarulu Bader din Vien'a.

Puindu-se la votu conclusia raportulu, adeca de a primi in camera pe unu asemenea monstru, — rezultatu a fostu 93 voturi contra si 5 pentru; — si ast-felu d. doctoru in dreptu, Aureliu Comanescu, recte Chicea Comanu, a fostu eliminatu din sinulu Camerei. Dupa acestu rezultat luandu cuventulu d. deputatu L. Costinu cere si departarea lui Comanescu din functi'a de profesoru de óre-ce unu asemenea omu nu se pôte incredintia educatia junimeii.

„Rosboiulu.“

Unu indovitu atentatu.

Subt acestu titlu cetimu in „Romanulu“ din 1 Iuliu următoarele:

„Unu faptu regretabilu s'a intemplat astadi dio'a in amiédia mare, pe strad'a cea mai frecventata din Capitala.

Eca faptulu:

Pe la órele 9^{1/2} inainte de amiédi, d. colonelu Dona, comandantulu pietei intalni pe calea Victoriei, cam in dreptulu magazinulu Sandrovici, pe d. Crainicu, fostu maioru in armat'a romana si reformatu de consiliulu de resbelu. In calitatea sa de comandantu alu pietei, d. colonelu Dona, vedindu că unu oficiaru reformatu póta uniform'a gradulu pe care nu ilu mai are, se adresa către densulu cu următoarele cuvinte:

— Ve rogu, domnule, cum ve numiti?

— Maioru Crainicu, respunde oficiaru reformatu.

— Asia? Atunci ve rogu se me urmati.

— Déra cine esti d-ta?

— Imi pare reu că imi faci o asemenea intrebare, d-ta, care te pretindi maioru si nu cunosci gradulu superioriloru d-tale. Te rogu d-éra inca odata se me urmezii.

— Nu te urmezu; nu vréu se te sciu si nu iti recunosc dreptulu de-a me face se te urmezu.

— Atunci sunt nevoitu se iti facu cunoscutu, că sunt comandantulu pietei si ca trebuie se me urmezii la divisia, spre a'ti regulá positiunea.

— Nu te urmezu; nu vréu se sciu de d-ta.

Urmandu dialogulu acesta ambii ajunsera, in coltulu stradei Doinnei langa croitorulu Singer, din cas'a d. Paapa. D. col. Dona, zarindu unu sergentu de orasiu, i ordona se aresteze pe domnulu inbracatu in uniform'a de maioru. Sergentulu, din nefericire unu omu fórte mititelu si debilu, se apropia de d. Crainicu spre a esecutá ordinulu colonelulu; inse in acelasiu timpu maiorulu reformatu scóse sabia din téca si, cu o injuratura pe buze, navali asupra sergentulu si ilu inpunse la umerulu stangu. Atunci col. Dona sari in ajutorulu sergentulu amenintiatu — fara a se servi de arm'a sa — si voi se desarmeze pe atentatoru. Acesta inse rani si pe colonelu, facandu'i o taiatura la degetulu celu mare dela man'a stanga, inpungendu'lu cu vîrfulu sabiei in abdomenu si lovindu'lu la capu cu sabi'a, ceea ce din fericire nu isbuti, de cătu a taiá cozoroculu chipiului.

Intr'o clipa se strinse unu numeru óre-care de trecétori, intre cari si d. St. Bellu, care sari josu din trasura si striga: „Puneti mana pe elu!“ Câte-va dintre persónele mai curagióse de prin prejuru se rapedira asupra furiosulu, care dedea cu sabia in drépta si in stinga si isbutira a pune man'a pe densulu, a-lu desarmá si a-lu conduce la politia.

Aduzu aci, atentatorulu fu imediatu desbracatu de uniform'a pe care o purtá in contra legii. Elu dise celoru celu incongiurau că „d-éra nu ar fi fostu apucatu pe la spate de mani, ar fi lovitu pe colonelulu astfelu, in cătu nu s'ar mai fi sculatu.“

Din fericire nici una din victime nu e greu ranita. Li s'a facutu in graba câte unu bandagi; sergentulu a fostu condusu la spitalu, éra d. col. Dona, dupa ce a beutu unu paharu cu apa, s'a pusu intr'o birja si s'a dusu acasa. Ran'a d-sale cea mai mare pare a fi cea de la degetu, că-ci la abdomenu nu a primitu de cătu o usióra inpusetura cu vîrfulu sabiei, éra la capu cozoroculu chipiului la preservatu in contra loviturii.

Trebuie se amintimu cititoriloru nostrii că acestu maioru Crainicu este oratorulu dela intrunirea electorala a d-loru conservatori din Sal'a Ateneului, care apelá la revolta, acuzá pe d. C. A. Rosetti de complice la unu assassinatu si propunea deschiderea unei suptscriptiuni spre a se dá unu premiu celui ce va omori pe d-nii Bratianu si Rosetti.

In ori-ce tiéra din lume, d-éra s'ar fi gasitu unu omu care se spuna asemenea lucruri, nu la o intrunire publica, d-éra intr'o cafenea séu intr'unu birtu, séu in orice altu locu, elu nu ar mai fi statu nici trei óre pe pecioru liberu. Unu omu care tine asemenea discursuri la intruniri publice trebuie se fia séu unu assassinu periculosu, séu unu nebanu. In totu casulu, autoritatile aru fi trebuitu se intervina. Cu tóte acestea, maiorulu reformatu Crainicu a urmatu a amblá cu uniform'a militarésca până astadi, candu faptulu descrisu mai susu a venitu se puna capetu acestei libertati nemeritate. Au-

toritățile erau datorate se intervină din două motive de capetenia: mai întâi pentru a opri pe unu oficiar reformatu de-a purtă o uniformă pe care legea îl opresce de-a o purtă; alu douălea pentru a nu lasă că unu nebuun se amble pe strade încinsu cu sabia, că-ci potea face rele, și faptulul întemplatul asta-di dovedesce că, numai multiumita unoru înprejurari favorabile, n'aveimu se deplangemu o nefericire cu multu mai mare.

Parchetulu și poliția aru trebui se fia ceva mai zelose intru aperiarea securantiei publice și se nu permită că instigatorii la asasinatu — fia ei atinsi de o alienatiune mintala, fia nisce operatori esagerati ai unoru idei scalciate — se amble armati și nesuperati de nimeni pe stradele capitalei.

Cătu despre d. colonelu Dona, d-sa s'au purtat că unu adeverat soldatu, nevrendu se lasă că uniform'a oficiarului romanu, astadi atātu de respectata, se fia manjita de unu individuu nedemnu de densa.

Nu ne indouimu că justitia își va face datoria.

Correspondenție particulare ale „Observatoriului“.

— (Vaida-rece în Iunie 1879.) Esamenulu de v.era. — Sunt 2 ani de candu Comitetul fondului scolasticu alu fostiloru granitieri din reg. I romanu a inceputu a pune o deosebita ingrigire pentru instructiunea fetiiloru dela scolele de sub administratiunea s'a.

Pentru prim'a data deschise o classa de fetiie „la Orlatu“, dupa aceea în tōmn'a anului 1878 la scōl'a din „Vaida-rece“, care altcum avea și are 3 invetiatori; în fine la Cuguru.

Tōte 3 posturi dupa cum sunt informatu, sunt ocupate de invetiatorē de nationalitatea romana; și inca cea din Vaida-rece absoluta de preparandi'a de statu din Clusiu.

În 22 Iunie a. c. că unulu ce facu parte din efori'a scōlei Vaida-rece, avuseiu fericire de a participă si eu pentru prim'a data la esamenulu de acolo.

La orele 10 a. m. dupa ce se esaminara mai antaiu baetii din class'a prima — s'au inceputu în class'a de fetiie — unde unu numeru frumusiulu de copile de ale tieraniloru nostri și câteva a unoru inteligenti, asteptau cu nespusa bucuria momentulu în care se'si pōta arată și ele sporiulu facutu în semestrulu espiratu.

S'a inceputu mai antaiu cu religiunea.

Din acestu obiectu respunsera copilele prea multiumitoriu amesuratu fragedei loru etati. —

Dupa aceea s'au luat prin d. diriginte Albani, cetitul, gramatic'a și sintacs'a, din care copilele respunsera fōrte bine; totu asemenea și din cele lalte obiecte câte s'au mai luat.

Unu ce frumosu și incantatoriu a fostu multimea lucrurilor de mana de diferite specie.

Aici am vediatu palarii de paie asia de frumosu și cu gustu inpletite și ornate de fragedele manutii ale copileloru de abia de 10—11 ani, în cătu a trebuitu se le admiru. Intregu publiculu asistentu a fostu surprinsu, ceea ce s'a potutu vedea din numeroșele admirari.

Luandu-se la cercetare și alte lucruri, precum inpletitul de ciorapi, chindissitul, brodatulu, cusutul și carpitulu, tōte au fostu preste acceptare de frumose.

Potu se dicu: tōte lucrurile erau admirabile.

Eata o dovada, că și copil'a de tieranu dela satu este capabila de ori ce lucru frumosu și bunu — în tocma că și domnișioarele dela orasiu. Deci:

Adi copil'a dela sate

Si cocōne din palate,

Ne 'ncetatu se 'nvetie carte.

Din aceste consideratiuni nu potu în de ajunsu a recomandă aceluasi p. t. Comitetu infintiarea și mai departe de scōle de fetiie, că-ci avendu mai tardiu mame bune vomu avea și o generatiune buna.

Am regretatu prea multu, că stimat'a invetiatorēsa d-siōra Susana de Andrasi n'au potutu fi presenta la esamenulu din cauza de morbu, pentru că se primēscă multiumirile și recunoscinti'a publicului pentru zelulu și marea diligentia ce a desvoltatu în educarea și instructiunea copileloru incredite conducerei sale.

Unu martoru.

Alu V-lea raportu generalu alu Societati literare bisericesci „Alexi-Sincaiana“.

— Gherl'a 12 Iunie 1879. Adi candu spiritulu de asociare provōca la o actiune comuna diverse popōra și în sinulu acestora diverse classe ale omenimei, că astfelu prin concentrarea fortielor se depuna bas'a unei activitati mai efective și se asecure esistenti'a unei desvoltari repede, — nici noi nu poteamu remanea ne atinsi de acelu spirit — caracteristic'a timpului presinte, — ci intruniti sub flamur'a mariloru genii „Sincaia și Alexi“, ne amu concordatu tōte poterile spre a ajunge în posesiunea midilōcelor cari potu se prepare si facilitade perfectionarea fiitoruluiu preotu romanu, acarui chiamare sublima de altcum e atātu de grava. — Că in se P. O. publicu se fia în curentu cu modest'a dar' positiv'a activitate specificamu aci Alu V-lea Raportu generalu ale Societati literaria bisericesci „Alexi-Sincaiana“ cu privire la activitate si administrarea ei dela alu IV-lea raportu gen. publicatu în 14 Iunie 1877, pana în presinte 12 Iunie 1879.

Si că atatu membrii fundatori, onorari și binefacētori cătu si p. t. publicu romanu se aiba cunoscintia despre activitate, respective starea societati „Alexi-Sincaiana“ conformu statutelor sale, că adeca la doi ani se se dea unu raportu gen. Societatea vine a'si implini acēsta datorintia.

I. Membrii ordinari dela alu IV-lea raportu gen. pana în presinte, adeca în decursu de doi ani scol. au tienutu 32 siedintie ordinare, 4 estraordinare și 2 puru literare publice.

Activitate membriloru ord. pre langa mai multe declamatiuni alese din cei mai renumiti poeti nationali și predate în sied. Societ., s'a estinsu și la unu mare numeru de elaborate parte originale, parte versiuni, dintre cari cele mai multe dupa recenziunea unui comitetu purisate se pastrēdia în arhivulu Societati.

Operate (religiōse, morali, scientifiche, estetice și istorice) în acesti doi ani au incursu cu totulu 109, dintre cari 51 prose, 44 poesii și 14 versiuni din diversi autori.

Opulu de predici pentru Dominecele anului, care s'a susceptu inca la infintiarea acestei Societ. spre elaborare e de multu terminatu precum și revediatu de diumetate din partea prea ven. Consistoriu Eppescu ci numai coregerea și stabilirea uniformitati ortografice în acelu opu costa putina ostenēdia din partea Societ. și speramu că preste putinu se va potea publică.

II. Societatea conformu statutelor sale consista din membrii ordinari, cari sunt alumnii Seminariului; fundatori, solvindu odata pentru totu dēuna ad minimum 10 fl. v. a. ēra membrii onorari sunt cei proclamați de atari pentru meritele lor literare-nationale; și din membrii binefacētori, subt care nume se coprinde toti acei individi cari ajuta Soc. cu ori ce midilōce salutare.

1. Membrii ordinari în anulu curinte au fostu 55.

2. De membru fundatoriu în decursulu acestor doi ani s'au inscristu Dn. Nicolau F. Negrutiu, V. rect. semin. și redactorele „Predic. și Cart. sat. rom.“ depunendu în cass'a societati 10 fl. v. a. precum si cate 20 esemplare din opurile: „Colecție de recepte.“ „Amor și dincolo de mormentu.“ „Bibliotec'a sat. rom.“ „Apologia“ și „Ifigenia în Aulid'a.“

3. Membrii binefacētori au fostu în a. c.:

a) Cu opuri: D. Alesandru Romanu prof. la universitate din B.-Pest'a donandune „Dictionariulu și Glosariulu“ limbei romane datu de Academi'a scint. din Bucuresci, și 26 carti privitoare la administratiunea Romaniei. D. Aloisiu Vladu jude la tabl'a regēscă în B.-Pest'a donandune opulu germanu „Meyers Universum.“ D. Florianu Porcius donandu-ne opulu seu „Enumeratio plantarum etc.“ On. Soc. Acad. din Bucuresci donandune „Analele Soc. Acad. din Bucuresci“ de pre 11 ani. — On. Soc. pentru cult. și lit. pop. rom. din Bucovin'a donandune „Calendarulu“ pe anulu 1878/9 R. D. Iosifu Nemesiu, N. Bene și I. Neamtiu.

b) Cu jurnale:

D-dni. Redactori de dincolo de Carpati dela „Convorbiri literare“, „Revist'a scientifică“. — Dincōce de Carpati „Transilvania“, „Economulu“, „Fōi'a scolastica“, „Biseric'a și Scōl'a“, „Magyar allam“ și „Osten.“

Primēscă dreptu aceea toti acesti P. T. Domni auctori și binefacētori tributulu Societati de multiumita și recunoscintia pentru multu pretiutele loru daruri. —

III. Bibliotec'a Soc. consta de presente din 610 opuri în 759 volume, de unde apare, că dela alu IV-lea raportu generalu a mai crescutu cu 79 opuri parte primite că donuri dela auctori și binefacētori, parte cumperate pe speșele Societati.

Jurnale în estempu a avutu 14 dintre cari 6 abonate și 8 gratuite.

IV. Avere totala a Soc. constă în valōre de 1652 fl. 93 cr. ēr' 73 fl. în bani gata.

V. Nou'a constituire a Soc. pe anulu venitoriu 1879/80 si alu XI alu esistentiei sale.

În 10 Iunie a. c. membrii ordinari cu Cl. D-lu conducētoriu în frunte onorandune cu presentia și Rvds. D. Demetriu Coroianu, canonicu și supraveghiatoriu alu Soc. și multu on. D. Joanu Georghiu, Spirit. semin. s'a constituitu conformu statutelor sale în modulu urmatoriu:

De presiedinte s'a alesu Emiliu Lobontiu teol. a. III; Vice-presied. Emiliu V. Mertiaru, teol. a. III; Notariu coresped. Teofilu Ch. Dragomiru, teol. a. I; Notariu sied. Nicolau Lupanu teol. a. II; Cassariu Nicolau Avramu teol. a. II; Bibliotecariu Joanu Barbulu teol. a. III; Controlorulu Gregoriu Popu teol. a. I. Archivariu Augustinu Lazaru teol. a. I.

Astfelu se termina nou'a constituire în cea mai buna armonia, ceea ce indemnă pre St. D. conducētoriu a-si esprimă bucuri'a și indestulirea fatia de procederea solida a membriloru.

În numele Societati „Alexi-Sincaiana“:

Emiliu Lobontiu,

presied. Soc.

Nicolau Lupanu,

not. sied.

Teofilu Ch. Dragomiru,

not. corespond.

Sciri diverse.

— (Esamenele publice la scōlele centrale romane gr. or. din Brasiovu) se voru tinea în finea anului scol. 1878/9. a) La gimnasiu, la scōl'a comerciala și reala: Sambata în 23 Iunie st. v.: dela 8—10 ore a. m. cl. I. gimn. 10—12 cl. I. reala. 3—4 1/2 cl. II. gimn. 4 1/2—6 cl. II. reala. Dumineca în 24 Iunie: 10—12 cl. IV. și V. de copile. Luni în 25 Iunie: 8—10 cl. III. gimn. 10—12 cl. IV. gimn. și reala. 3—4 1/2 cl. III. reala. 4 1/2—6 cl. V. gimn. Marti în 26 Iunie: 8—10 cl. VI. gimn. 10—12 cl. I. și II. comerciala. 3—4 1/2 cl. VII. gimn. 4 1/2—6 cantari si gimnastica. b) La scōl'a primaria (normala) de copii și de copile voru esamină: Luni în 25 Iunie: dela 8—10 în cl. VI. de copii invet. d. Bel-lissimus. 10—11 1/2 în cl. III. a. d. D. Cioflec. 3—4 1/2 în cl. III. b. d. I. Aronu. 4 1/2—6 în cl. II. d. I. Dobreanu. Esamenele se inchieie cu cantari sub conducerea d-lui G. Ucenescu. La 6 ore urmēdia exercitiele gimnastice subt conducerea d-lui P. Juranu. Marti în 26 Iunie

8—9 în cl. I. de copii invet. d. I. Peligradu. 9 1/2—11 în cl. III. de copile d. P. Juranu. 3—4 1/2 în cl. II. de copile d. N. Oancea. 4 1/2—6 în cl. I. de copile d. Z. Butnariu. c) Esamenile de maturitate. 1. Esamenulu oralu de maturitate cu scolarii din cl. III. comerciala va fi Luni în 18 Iunie st. v. înainte și dupa amēdi. 2. Esamenulu oralu de maturitate cu scolarii din cl. VIII. gimn. va fi Miercuri în 27 Iunie st. v. înainte și dupa amēdi. Vineri în 29 Iunie st. v. Dupa servitiulu divinu inpreunatu cu rugaciunea de multiumita în biseric'a sf. Nicolae din Scheiu se va inchiei anul scol. 1878/79 cu cetirea clasificatiuniloru și cu impartirea premielor în sal'a cea mare a Gimnasiului. La aceste esamene publice precum și la festivitete de inchieiere are onōre subscris'a Directiune a invită pe parintii scolariiloru precum și pe toti amicii și binevoitorii scōleloru.

Brasiovu, în 10 Iunie 1879. st. v.

Directiunea scōleloru centrale romane gr. or.

— (Date statistice asupra situatiunei industriale din Ungari'a). În anulu 1870 poporatiunea Ungariei inpreuna cu aceea a Transilvaniei au fostu de 13.219.350 locuitori, ēra în anulu 1878 au fostu de 13.561.345 ceea ce va se insemne die, că crescimentulu poporatiunei în cei 8 ani a fostu în suma rotunda de: 340.000 suflete. Dēca vomu esamină inse numerulu industriasilor apoi vomu află, că în anulu 1869 au fostu 247.034 ēra în 1878 au fostu numai 189.160 industriasi. În 8 ani numerulu industriasilor au scadiutu dara cu 57.874. Aceeasi aparitiune se pōte observă și la class'a comerciantiloru. În anulu 1870 în Ungari'a și Transilvani'a se aflau 60.799 comercianti, ēra în anulu 1878 numai 48.001 de unde resulta unu scadiementu de 12.798.

Că si pe terenulu politicu avemu deci a constată si pe celu industrialu unu regresu tristu și dorerosu. Acesta este si elu unulu din rezultatele politice și administratiunei actuale, care face imposibile ori ce progresu.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“

Apropiandu-ne de finea Semestrului primu precum și a triluniului Apriliu—Iunie, prin acēsta deschidemu prenumeratiune noua și invitamu la reinnoirea abonamentului pe Semestrulu alu douălea și pe triluniulu Iuliu—Septembre.

Conditiunile de abonamentu se potu vedea în fruntea diariului și adeca:

În lalntrulu monarchiei:

Cu 4 fl. val. austr. pe 6 luni

Cu 2 fl. val. austr. pe 3 luni.

În strainetate:

Cu 5 fl. sēu 11 franci pe 6 luni.

În Sibiiu „Observatoriulu“ costa 3 fl. 50 cr. pe 6 luni, ēra dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Abonamentele se potu face mai usioru prin asemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la Redactiune în Sibiiu, Piatia mica Nr. 27.

Din Romani'a primimu abonamente și în bilete hipotecari de ale statului, al pari.

În Bucuresci abonamentele se potu face și la librari'a d-lui J. Szōllōsi, piati'a teatrului.

Pentru inlesnirea publicului primimu abonamente noue și cu Prim'a fiacarei luni.

Din 10 esemplare abonate efectivu, unulu se dă gratis.

Redactiunea.

Cursulu monetelor în val. austr.

Vien'a, 3 Iuliu.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.49 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.21 1/2 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	56.90 „
Sovereignu englesi	„	12.— „
Lira turcēscă	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de machine agricole (69) 11—20

se recomanda prin specialitatile lor, renumite prin esecutarea loru fōrte solida, ambletu usloru, productivitate mare și treieratu curatu a

Masinelor loru de treieratu de mana și cu verteu

dela 1 pana la 8 poteri de cai sēu boi atatu locomobile catu și stabile. Mai în colo fabricamu în marimi diferite și de o constructiune probata:

Ciurari pentru bucate, taiatōre de paie, mori pentru sdrobotu etc. etc.

Catalōge ilustrate în limbile patriei, se tramtu gratuitu și franco.